

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus

Tractatus de Beatitudine, de Actibus humanis, eorumque Moralitate, de
Virtutibus ac Donis, de Vitiis ac Peccatis, & de Legibus, nec-non
Dissertationem Theologicam de Probabilitate

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniæ Agrippinæ, 1671

Art. II. Utrum lex æterna sit verè & propriè lex?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78232](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78232)

giat. Nam quod unâ viâ ab illa deflectit, aliâ viâ in eandem relabitur. Dum enim peccator malè agendo ab æterna lege Dei peccata prohibentis se subtrahit, in eandem, justam pœnam taxantem, incidit, ut in Tractatu de voluntate Dei fusiùs declaravimus.

Disp.
3. a. 1
§. 9.

ARTICULUS II.

Utrum lex æterna sit verè & propriè lex?

NEgant Vazquez suprà quæst. 91. art. 1. & Lorca disp. 5. membro 2. pluresque alii Recentiores, existimantes legem æternam non esse legem, nisi improprie & metaphoricè, & per quandam analogiam & similitudinem ad legem verè & propriè dictam. Sententia tamen affirmans, menti S. Doctoris, & principis articulo præcedenti statutis conformior est. Unde

14. Dico breviter; legem æternam esse verè & propriè legem.

Patet ex suprà dictis, nam D. Thomas legem æternam numerat tanquam præcipuam inter leges, & fontem ac exemplar omnium aliarum. Unde suprà quæst. 91. art. 2. ait quod *lex naturalis nihil aliud est quam participatio legis æternæ in rationali creatura*; unde cum lex naturalis habeat verè & propriè rationem legis, à fortiori lex æterna erit verè & propriè lex. Quare Cicero lib. 2. de legibus, illam numerat inter leges, atque quod est *lex verè, atque princeps*.

15. Ratio etiam suffragatur: Nam lex propriè dicta nihil aliud est, quam quædam ordinatio rationis in bonum commune, ab eo qui curam habet communitatis promulgata: Sed lex æterna est hujusmodi: Ergo verè & propriè legis rationem habet. Major constat ex definitione legis tradita à Divo Thoma suprà quæst. 90. art. 4. Minor etiam, quantum ad primam partem, nempe quod lex æterna sit ordinatio rationis in bonum commune ab eo qui curam habet communitatis, constat ex dictis articulo præcedenti. Quantum verò ad secundam, quod nimirum sit à Deo promulgata, ex objectionum solutione patebit.

16. Objicies ergo primò cum Vazquez: Lex æterna nihil aliud est quam idea rerum in mente divina existentes: Atqui idea non habet verè & propriè rationem legis, sed tantùm metaphoricè: Ergo & lex æterna. Minor constat ex dictis articulo præcedenti. Major verò probatur ex D. Thoma hinc art. 1. asserente legem æternam esse ipsam rationem gubernationis rerum in Deo: Sed ratio gubernationis rerum in Deo est idea, ut docet idem S. Doctor. 1. p. quæst. 15. Ergo lex æterna nihil aliud est, quam idea rerum in mente divina existentes.

17. Respondeo negando Majorem, longè enim diversa est ratio ideæ in Deo, & legis æternæ, quidquid dicat Vazquez, qui nec mentem Divi Thomæ, nec naturam divinarum idearum, neque legis æternæ essentiam & quidditatem penetravit. Nam quamvis idea sit ratio existens in Deo, & similiter lex æterna, diversimodè tamen, ut enim constat ex D. Thoma 1. p. quæst. 15. art. 1. idea est ratio rei faciendæ, sive forma ad cujus similitudinem factus mundus est; lex verò æterna est ratio gubernandi res, quæ jam per ideas præsupponuntur factæ, vel faciendæ; unde in Deo supponitur ratio ideæ ad rationem legis æternæ; licet in creatura supponitur creatio ejus ad gubernationem ipsius in ordine ad ultimum

A finem. Plura alia discrimina inter ideam & legem æternam articulo præcedenti §. 2. coroll. 1. adduximus.

Objicies secundò cum eodem Authore: De ratione veræ legis est promulgatio: Sed nulla lex potest ab æterno promulgari: Ergo nulla est verè lex æterna. Major constat ex dictis disp. præcedenti art. 5. Minor verò probatur ex eo quod nulla ab æterno fuerint creaturæ, quibus aliqua lex promulgari poterit.

Nec valet quod ait D. Thomas suprà quæst. 91. art. 1. ad 2. ex parte Dei promulgationem legis æternæ factam esse suo Verbo ab æterno, & scripturâ libri vitæ, licet ex parte creaturæ audientis aut insipientis, non fuerit facta ab æterno, sed in tempore. Non valet, inquam, Primò quia promulgatio est per se requisita ad rationem legis, unde per se pertinet ad illam: Sed Verbum Divinum, & ejus processio, non pertinent per se ad rationem legis, quia lex æterna est aliquid essenziale in Deo, Verbum autem est aliquid personale: Ergo impertinenter recurritur ad Verbi Divini processionem, ad statutam legis æternæ promulgationem.

Secundò, Liber vitæ nihil aliud est quam æterna Dei scientia, & firma notitia, in qua res metaphoricè dicuntur scriptæ: Sed hæc notitia non potest habere rationem promulgationis: Ergo nec liber vitæ. Minor probatur, quia promulgatio debet fieri iis quibus lex imponitur: ab æterno autem non fuerunt creaturæ quibus lex imponeretur, nec quibus promulgaretur.

Sia autem dicas cum D. Thoma ibidem in resp. ad 1. quod licet creaturæ non fuerint ab æterno in seipsis, & in propria mensura, fuerunt tamen apud Deum præsentés ab æterno in mensura æternitatis, quod sufficit, ut quantum est ex parte Dei fiat eis legis æternæ promulgatio. Contra hanc responsionem instat Vazquez, eamque infringere conatur, tum ex eo quod præsentia illarum futurarum in æternitate, fictitia omnino videtur, & à Thomistis excogitata: Tum etiam, quia tamen si gratis admittatur, non sufficit ut aliqua lex dicatur fuisse creaturis ab æterno promulgata; alioquin (inquit) lex Mosaica, quam dedit Deus in monte Horeb, potuisset dici lex æterna, vel ab æterno promulgata, quia populus ille, tonitrua, & reliqua cum quibus facta est promulgatio illius in tempore, fuerunt etiam præsentia æternitati.

Addit Vazquez, quod promulgatio legis debet esse opus extra Deum, quod non dicitur simpliciter fieri ab æterno, sed tantùm in tempore: Ergo quantumcunque creaturæ sint præsentés Deo in æternitate, hoc non sufficit ut ab æterno dicatur lex aliqua illis promulgata.

Hinc objectioni, quæ præcipua Vazquis & aliorum Recentiorum fundamenta continet, quibus moventur ad negandum legem æternam verè & propriè rationem legis habere: Respondeo primò, promulgationem esse solum conditionem intrinsecam ut lex obliget in actu secundo, non verò ut habeat rationem legis, & sit obligativa in actu primo, ut disp. præcedenti art. 5. ostensum est. Unde argumentum illud Vazquis solum probat legem æternam, defectu promulgationis, non potuisse obligare creaturas ab æterno; non convincit tamen, eam ab æterno non habuisse verè & propriè rationem legis, vimque obligandi creaturas in tempore producendas, subindeque obiectio illa

spou.

sponte corrumpit, & in fumum & auras evanescit.

20. Respondeo secundò, promulgationem legis posse considerari ex parte ipsius legislatoris promulgantis, & ex parte subditi cui promulgatur, posseque contingere, quod prius exiit in legislatore promulgate, quam in subdito cui promulgatur; imò de facto ita contingere, etiam in humanis, cum videamus prius promulgari legem in curia a legislatore, & postea de cursu alicujus temporis pervenire ad subditos. Sic igitur dicendum est de lege æterna, eam scilicet ex parte Dei fuisse promulgatam ab æterno, ad creaturam autem non pervenisse hujusmodi promulgationem, nisi in tempore. Unde ad objectionem in forma respondeo, datâ Majori, distinguendo Minorem: Nulla lex potest ab æterno promulgari, promulgatione se tenente ex parte creaturatum, concedo Minorem. Promulgatione se tenente ex parte Dei supremi legislatoris, nego Minorem & Consequentiam. Unde optima est responsio D. Thomæ, dicentis ex parte Dei promulgationem legis æternæ factam esse Verbo Divino, & scripturâ libri vitæ, quamvis ex parte creaturarum fuerit solum facta in tempore.

21. Ad primam verò illius impugnationem, respondeo, datâ etiam Majori, negando Minorem, & ad illius probationem dico, quod licet Verbum Divinum sit aliquid personale, illo tamen exprimitur non solum quod personale est in Deo & relativum, sed etiam quod est absolutum, tam necessarium, quam liberum; imò ipsa Dei opera illo declarantur, ut docet D. Thomas hic art. 1. ad 2. ex S. Augustino lib. 15. de Trinit. cap. 14. Unde illa expressio legis æternæ facta Verbo, propriè habet rationem promulgationis ex parte Dei, quantumcumque lex sit aliquid absolutum in Deo, Verbum autem aliquid relativum.

22. Ad secundam de libro vitæ, transeat Major, & negatur Minor. Ad probationem istius dico quod ex eo quod creaturæ non fuerint ab æterno, solum infertur quod promulgatio ut se tenet ex parte creaturarum non potuerit esse ab æterno, non verò ut se tenet ex parte Dei; nam ut sit ab æterno prout se tenet ex parte Dei, sufficit & requiritur quod creaturæ futuræ sint Deo præsentibus ab æterno in æternitate, non verò exigitur quod sint ibi præsentibus in seipsis, & in propria mensura. Ratio est, quia Deus non promulgavit legem æternam, ut creaturæ subderentur sibi ab æterno, sed ut sibi subicerentur in tempore pro quo erant futuræ in propria mensura: Unde non requiritur quod fuerint ab æterno in seipsis, sed sufficit quod fuerint ab æterno in mensura æternitatis, & quod ab æterno fuerint cognitæ & præordinatæ per legem æternam.

23. Ad instantiam in contrarium dicendum, præsentiam futurorum contingentium in æternitate, verissimam esse, & passim doceri à SS. Patribus, & à D. Thoma, ut in Tractatu de scientia Dei fusè ostendimus; eamque, si admittatur, sufficere ut lex promulgetur ab æterno ex parte Dei, licet non ex parte creaturarum. Ex eo tamen non sequitur, ut objicit Vazquez, quod lex Mosaitica possit dici lex æterna; licet enim tam lex illa, quam tonitrua, populus, &c. fuerint Deo præsentia in æternitate, ipsa tamen lex exterius data illi populo, in tempore data fuit, considerata in seipsa; unde non potest dici æterna, licet potuerit dici præsens Deo in æternitate. Ratio autem gubernationis rerum in Deo existens, in seipsa fuit ab æterno, respiciens creatur-

as futuras in tempore, & Deo præsentibus in æternitate, & sic jure optimo dicitur lex æterna.

Ad id quod additur, Respondeo promulgationem, ut se tenet ex parte creaturarum, esse opus ad extra, subindeque non esse ab æterno, sed in tempore; ut autem se tenet ex parte Dei, esse actum liberum pertinentem ad imperium intellectus divini, & sic non posse non esse ab æterno.

24. Quæres, quomodo lex æterna creaturis existentibus in tempore promulgetur?

Respondeo cum creaturis intellectualibus promulgari per quandam impressionem luminis in intellectu, juxta illud Psalmi 4. *Signatum est super nos lumen vultus tui Domine*, creaturis verò ratione carentibus promulgari per impressionem inclinationis & instinctus naturalis: quia lex æterna promulgatur creaturis secundum modum illis convenientem: Primus autem modus promulgationis convenit creaturis intellectualibus, alter verò rebus naturalibus, & creaturis ratione carentibus, quæ solo instinctu & inclinatione innatâ tendunt in suos fines.

Notandum tamen, quod impressio illa inclinationis seu principii activi in creaturis irrationalibus, dupliciter potest considerari; primò per modum regulæ proximæ operationis, secundò per modum applicationis legis æternæ ipsi creaturæ irrationali. Primò modo considerata, habet rationem legis æternæ participativè, ut est in mensurâ & regulato per illam; secundo autem modo habet rationem promulgationis ejusdem legis.

26. Objicies tertio cum Lorca: Lex æterna non minus gubernat & comprehendit creaturas irracionales, quam ratione præditas, omnes enim æque huic legi subiciuntur, ut docet D. Thomas hic art. 4. & 5. Sed creaturæ irracionales non sunt capaces legis verè & propriè dictæ, cum sint præcepti incapaces: Ergo lex æterna non est verè & propriè lex, sed metaphoricè tantum & improprie.

27. Propter hoc argumentum Suarez lib. 2. de legibus cap. 2. Serra hic art. 1. dubio unico in resp. ad 5. & Aravius hic difficultate 2. censent quod licet lex æterna respectu creaturarum rationalium, quibus modo intelligibili notificatur, exerceat rationem & munus veræ legis, tamen respectu irrationalium, quibus non modo intelligibili, sed per impressionem inclinationis & activi principii, quo moventur ad suos fines, notificatur & promulgetur, non exercere rationem ac munus veræ & propriæ legis, sed tantum cujusdam providentiæ, sive principii gubernationis.

28. Alii verò existimant, legem æternam, non solum quatenus est directiva actuum liberorum creaturarum intellectualium, sed etiam quatenus est directiva actuum & motuum necessariorum creaturarum irrationalium, verè & propriè rationem legis habere, quamvis ut est directiva actuum liberorum creaturarum intellectualium, specialissimè & perfectiori modo rationem legis exerceat; licet enim (inquiunt) promulgatio specialissimè dicta, solum dicatur per ordinem ad creaturas intellectuales; promulgatio tamen absolute dicta, per comparationem ad omnes creaturas dicitur; hæc enim nihil aliud est, quam impressio alicujus principii directivi operationis creaturæ, sicut promulgatio specialissimè dicta, est impressio principii directivi operationis moralis;

ralis: qualibet autem creatura participat à lege aeterna principium directivum suae operationis, ac proinde qualibet participat suam promulgationem debitam & proportionatam suae naturae. Unde ad objectionem, juxta hunc modum dicendi, responderetur, concessà Majori, negando Minorem, & ad illius probationem, dicendum, quod praeceptum est duplex; aliud morale, quod est regula operationum moralium creaturae rationalis; aliud naturale, per intimationem naturalem, quae fit ex impressione principii motivi in ordine ad finem, juxta illud Psal. 148. *Praeceptum posuit, & non praeceperit, & istud Proverb. 8. Cum legem ponebat aquis, ne transirent fines suos.* Creaturae igitur irrationales, licet sint incapaces praecepti primo modo sumpti, non tamen praecepti secundo modo accepti, idèdque vera lex eis imponi potest, quia non expositulat alium modum praecepti, nisi loquamur de lege specialissimè dicta, prout ad creaturas rationales dirigitur.

Uterque dicendi modus probabilior est, licet primus videatur probabilior, & menti D. Augustini & S. Thomae conformior; cum ille quaest. 64. in Levit. & habetur in cap. Mulier 15. quaest. 1. asserat irrationalia esse incapacia legis proprie dictae: iste verò supra quaest. 90. art. 1. dicat, quod lex proprie dicta est mensura humanorum actuum, subindeque rationem veram & strictam legis, respectu creaturarum irrationalem, quae sunt incapaces humanorum actuum, non videatur agnoscere.

DISPUTATIO III.

De lege naturali.

Ad quaestionem 94. D. Thomae.

Cum leges omnes à lege aeterna deriventur, sintque illius participationes & manifestationes; primum quod eam nobis evidenter manifestat, est lex naturalis; idèdque haec ante alias explicanda est, & de ejus essentia, seu ratione formali, extensione, ac immutabilitate, breviter hic disputandum.

ARTICULUS I.

Quid sit lex naturalis, seu in quo formaliter consistat?

§. I.

Præmittitur quod apud omnes est certum & referuntur sententia?

1. **D**ari legem naturalem in nobis, constat ex Apostolo ad Roman. 2. dicente, *Habemus legem scriptam in cordibus nostris.* Et paulò post: *Gentes quae legem non habent, naturaliter ea quae legis sunt faciunt, & ostendunt opus scriptum in cordibus suis, & sunt sibi ipsi lex, testimonium illis reddente conscientia.* Item Psal. 4. ait Propheta, *Multi dicunt, quis ostendit nobis bona?* Statimque respondet: *Signatum est super nos lumen vultus tui Domine.* Quod de lumine naturalis rationis, quo discernitur quid sit bonum & quid malum, quodque per-

tinet ad legem naturalem, interpretatur D. Thomas supra quaest. 91. art. 2.

Huc spectat quod habet Augustinus 2. Confess. cap. 4. *Lex tua, Domine, in cordibus hominum scripta est, quam nec ulla unquam delet aut debilitat iniquitas.* Et in Psal. 57. *Veritas manus formata in cordibus nostris scripsit: Quod tibi fieri non vis, alteri ne feceris.* Hoc ignorare nemo permissus est, etiam antequam lex daretur. Item lib. 2. de ser. Dominum monte cap. 9. ait, *Nullam animam esse quae ratiocinari possit, in cujus conscientia non loquatur Deus.* Quis enim legem naturalem in cordibus hominum scribit, nisi Deus? Ad idem pertinet quod ait Ambrosius libr. 9. Epist. 71. *Ea lex (inquit) non inscribitur, sed innascitur, nec aliqua percipitur lectione, sed proprio quodam naturae fonte in singulis exprimitur.* Demum Tullius lib. de legibus, summam eloquentiam, & penè divinam voce, ut loquitur Lactantius, legem hanc naturalem depinxit: *Est quidem (inquit) vera lex, recta ratio, natura congrua, diffusa per omnes, constans, sempiterna, quae vocet ad officium, jubendo; verando, à fraude deterreat.* Huic igitur legi, nec prorogari fas est, neque derogari aliquid licet. Nec tota abrogari potest. Nec verò per senatum, aut per populum solvi haec lege possimus: nec est querendus explanator aut interpres alius. Non erit alia lex Roma, alia Athenis, alia nunc, alia posthac, sed & omnes gentes, & omni tempore, una lex & sempiterna, & immutabilis continebitur: unusquisque erit communis quasi magister & imperator omnium Deus.

Ratio etiam suffragatur, si enim detur in nobis lumen naturale pro rerum speculabilium cognitione, multò magis dabitur pro rerum agendarum notitia & judicio.

Confirmatur: Omnis creatura debet suum finem consequi posse: At nulla creatura rationalis seum finem consequi potest absque lege naturali; cum illum non possit consequi, nisi per rectam operationem; nec rectè operari sine lege naturali, à qua in suis operationibus dirigitur: Ergo, &c.

Hoc supposito, difficultas & controversia est; inter Theologos, in explicando quid sit lex illa naturalis, seu in quo formaliter consistat? Vazquez enim 1. 2. disp. 180. cap. 3. & Mercurius disp. 2. de legibus se. 1. docent legem naturalem esse ipsammet naturam rationalem secundum se, quatenus ratione suae essentiae talis est, ut aliqua actiones sint illi moraliter convenientes, & honestae; aliae repugnantes & indecentes. Alensis verò 3. p. quaest. 27. membro 2. & D. Bonaventura in 2. dist. 39. art. 2. quaest. 1. extimant legem naturalem esse habitum, quo nomine non intelligunt qualitatem acquisitam & superadditam potentiae, sed ipsum lumen intellectuale, prout in actu primo spectatur, & est vis discernendi honesta & turpia moraliter. Alii legem naturalem collocant non in habitu, sed in actu; inter quos adhuc magna est dissensio: Ariminenfis enim, Gabriël, & Almainus, affirmant, legem naturalem esse dictamen rationis indicantis & ostendens quid consentaneum ac dissentaneum sit naturae rationali, docentque talem legem non esse imperantem, sed indicantem, eò quòd nullum includat superioris imperium. Thomistae verò, Suarez, Valentia, Azorius, Salas & alii, censent legem naturalem non in dictamine solum ostensivo boni & mali, sed etiam praeceptivo, consistere, esseque actum imperii, nos ad ea quae tali lege praescripta sunt obligantis.